

УДК 340.13

DOI https://doi.org/10.32782/galician_studies/law-2025-10-4

Подковенко Тетяна Олександрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії права та конституціоналізму
Західноукраїнського національного університету
ORCID ID: 0000-0003-0344-3010

ПРОБЛЕМА ЛЕГІТИМНОСТІ ПРАВА: ТРАДИЦІЙНІ ТА СУЧАСНІ ПІДХОДИ

У статті досліджується проблема легітимності права через призму традиційних та сучасних підходів праворозуміння. Автор аналізує еволюцію концепцій легітимності права від класичних теорій природного права та юридичного позитивізму до сучасних підходів, зосереджуючись на визначенні основних критеріїв правової легітимності в умовах сучасних суспільних трансформацій.

Метою дослідження є визначення основних теоретико-методологічних підходів до легітимності права, їх аналіз та порівняння в контексті сучасної філософії права. Завданням дослідження є поглиблене вивчення традиційних і сучасних концепцій легітимності, а також розробка рекомендацій щодо адаптації цих підходів у правовій практиці для забезпечення стійкості та прийнятності правових норм у сучасному суспільстві.

Дослідження ґрунтується на комплексній методології, що поєднує філософсько-правовий аналіз, порівняльно-правовий метод та міждисциплінарний підхід. Зокрема, це дало можливість дослідити концепції легітимності права в історичній ретроспективі та простежити трансформацію уявлень щодо підстав легітимності права та влади, визначити онтологічні та аксіологічні основи легітимності права.

Наукова новизна дослідження полягає у комплексному аналізі трансформації концепції легітимності права в умовах глобалізації, розвитку цифрових технологій. Автор доводить, що сучасне розуміння легітимності права вимагає поєднання процедурної правильності (демократичність правотворчих процесів) та ціннісної складової (відповідність міжнародним стандартам прав людини).

Особливу увагу в статті приділено аналізу суперечностей між формальною легітимністю (відповідність встановленим процедурам) та соціальною справедливістю у постмодерних суспільствах. Автор пропонує новий підхід до оцінки легітимності права, що враховує як інституційні механізми, так і комунікативні практики у правовому полі.

Ключові слова: легітимність права, праворозуміння, позитивізм, концепція природного права, цінності, аксіологія права, справедливість.

Podkovenko T. O. The problem of legitimacy of law: traditional and modern approaches

The article explores the issue of the legitimacy of law through the prism of traditional and modern approaches to legal understanding. The author analyzes the evolution of legitimacy concepts in law – from classical theories of natural law and legal positivism to contemporary approaches – focusing on defining the main criteria of legal legitimacy in the context of modern societal transformations.

The purpose of the study is to identify the main theoretical and methodological approaches to the legitimacy of law, analyze them, and compare them within the framework of contemporary legal philosophy. The research objective is an in-depth examination of traditional and modern concepts of legitimacy, as well as the development of recommendations for adapting these approaches in legal practice to ensure the stability and acceptability of legal norms in modern society.

The study is based on a comprehensive methodology, combining philosophical-legal analysis, comparative legal methods, and an interdisciplinary approach. In particular, this allowed for an exploration of the concepts of legal legitimacy in historical retrospect, tracing the transformation of ideas regarding the foundations of legal and political legitimacy, and defining the ontological and axiological bases of legal legitimacy.

The scientific novelty of the study lies in its comprehensive analysis of the transformation of the concept of legal legitimacy in the context of globalization and the development of digital technologies. The author argues that the modern understanding of legal legitimacy requires a combination of procedural correctness (democratic lawmaking processes) and a value-based component (compliance with international human rights standards).

Special attention in the article is given to the analysis of contradictions between formal legitimacy (adherence to established procedures) and social justice in postmodern societies. The author proposes a new approach to assessing the legitimacy of law, which takes into account both institutional mechanisms and communicative practices in the legal field.

Key words: legitimacy of law, legal understanding, positivism, natural law theory, values, axiology of law, justice.

Актуальність проблеми. Відповідно до поширеної у правознавстві думки, право, як культурний продукт і особлива соціальна конструкція, покликане формувати належні відносини в суспільстві та державі. Найперше це стосується публічних, управлінських відносин, які, як здається, мають будуватися та ґрунтуватися на консенсусі щодо реалізації певних важливих цінностей, з якими право безпосередньо пов'язане (таких як соціальний порядок, справедливість та правова безпека) і щодо яких у даній культурі формується цілісна концепція права [1, с. 108]. Концептуальний вираз права, його сприйняття суспільством у якості нормативної системи, відображається через легітимацію права. У стабільно функціонуючій демократії право відіграє важливі соціальні ролі, які сприяють, з одного боку, забезпеченню консенсусу серед членів суспільства щодо цінностей, які отримують конкретизацію та закріплення через формально виражені правові приписи, а з іншого боку, формуванню почуття схвалення дій держави та органів державної влади [2, с. 81]. Україна, як держава, що пройшла доволі тривалий та складний шлях від тоталітарного режиму до демократії, у сучасних умовах стикається з низкою викликів у сфері правової легітимації. Низький рівень довіри до інституцій влади, корупція, неефективність правозастосовної системи – все це істотно підриває авторитет права та ускладнює процес його соціального визнання.

Право як соціальний інститут має вагому здатність бути засобом досягнення певних станів речей, які вважаються цінними для того, хто його використовує. Ця властивість отримала в юридичній науці назву «інструментальність права» – його можливість та практична здатність бути легальним інструментом досягнення певних цінностей та їх ефективного захисту. Багато років тому А. Кош, видатний польський філософ права, поставив питання про те, в чому полягає безпосередня причина мотиваційної сили права, яка авторитетно спонукає до всезагального дотримання права і дає можливість втілювати його приписи в життя [3, с. 234]. Відповідь на це питання можна знайти в теорії визнання, тобто причиною тут є визнання права, яке розуміється не як одиничний акт, а як постійна, звична поведінка в сенсі поваги до правового порядку [4, с. 173]. Така повага формується в силу визнання реальної потреби людини у певній стабільності її статусу, необхідності конкретних гарантій та механізмів забезпечення цієї стабільності.

З огляду на це, можна сказати, що повага до права ґрунтується на позитивному ставленні до права, що панує в правовій спільноті, в тому сенсі, що спільнота в цілому схвалює і визнає існуюче право, сприймає право як важливий засіб регулювання суспільних відносин, невід'ємний атрибут цивілізованого суспільства. Відсутність такого схвалення та визнання може неминуче призвести до негативного ставлення до нього і сумніву в його дійсності. Легітимність права є фундаментальною категорією не тільки філософії права, а й в цілому юриспруденції, оскільки визначає обґрунтованість правових норм та їхнє визнання суспільством. У сучасному світі питання легітимності права набуває особливої актуальності у зв'язку з глобальними змінами, євроінтеграційними процесами, наявними політичними кризами, а також розмаїттям культурних та соціальних систем. Традиційні концепції легітимності, зокрема підходи природного права та правового позитивізму, не завжди відповідають викликам, що виникають у сучасних суспільствах. Проблема легітимності права потребує подальшого дослідження з огляду на новітні теоретичні підходи, які намагаються пояснити взаємозв'язок між правом, суспільством та моральними принципами, ціннісними засадами соціальної взаємодії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У західній та вітчизняній філософії права питання легітимності досліджується з давніх часів, починаючи з ідей Арістотеля і до сучасних праць Юргена Габермаса, Джерома Холла, Жана-Луї Бержеля, Гарольда Бермана та Рональда Дворкіна. Традиційні підходи до легітимності права та влади, зокрема концепція природного права та юридичного позитивізму, і надалі залишаються базовими у сучасній правовій думці. У той же час ХХ століття сформувало якісно нові підходи до розуміння права, які включають соціологічні концепції права, комунікативну теорію та інтегративний підхід до права, які акцентують увагу на суспільному прийнятті норм, сприйнятті їх суспільством як норм належного. Серед сучасних дослідників заслуговує на увагу науковий доробок О. Іванченко, яка розглядає теоретичні аспекти легітимності права як особливого процесу визнання громадянським суспільством справедливості правових норм [5]. В. Смородинський наголошує, що «проблема легітимності як фундаменту права та публічної влади, винайдення засобів легітимації державно-правових інституцій (переконливих «легітимаційних формул»), співвідношення легальності позитивного права і легітимності права природного є засадничими для сучасної теорії права» [6, с. 167]. Саме тому, попри наявність великої кількості досліджень, чимало аспектів

легітимності права потребують додаткового осмислення, особливо в сучасних умовах міжкультурних впливів та складних глобалізаційних процесів.

Метою даної статті є визначення основних теоретико-методологічних підходів до легітимності права, їх аналіз та порівняння в контексті сучасної філософії права. Завданням дослідження є поглиблене вивчення традиційних і сучасних концепцій легітимності, а також розробка рекомендацій щодо адаптації цих підходів у правовій практиці для забезпечення стійкості та прийнятності правових норм у сучасному суспільстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Термін «легітимація» є доволі поширеним, зокрема в політології та юридичних науках. У юридичній енциклопедії легітимація (франц. *legitimation*, від лат. *legitimus* – законний, правомірний) визначається як процедура громад, визнання певного суб'єкта чи факту. У праві багатьох держав легітимація трактується як підтвердження прав або повноважень особи на здійснення певних дій. У політиці цей термін визначається як визнання, пояснення і виправдання якогось політичного рішення» [7, с. 467]. Такий широкий спектр трактувань легітимації зумовлений її пов'язаністю з правом, державною владою, політичною системою, законом. Оскільки всі ці явища є явищами людської діяльності та потребують певного сприйняття та визнання з боку суспільства.

Легітимність права є одним із центральних понять у філософії права, яке зосереджене на питанні: «Що робить правові норми обґрунтованими та прийнятними для суспільства?». Легітимність права охоплює не лише формальне визнання правових норм, але й їхнє моральне підґрунтя та прийняття суспільством як справедливих. Легітимованість норм права – це «визнання суспільством цих норм такими, яких треба додержуватися неодмінно, які є необхідними та мають визначати спосіб життєдіяльності суспільства. Легітимація перетворює право на те, чим воно має бути, надає сили, освячує суспільним авторитетом» [8, с. 57].

Легітимність одночасно виступає і метою, і умовою функціонування та ефективності владних відносин у державі. Потенціал легітимності є потенціалом державотворення та стабільності суспільно-політичного життя [9, с. 172]. Традиційно концепція легітимності права і влади розвивалася в межах двох основних концепцій праворозуміння – юснатуралізму (концепції природного права) та юридичного позитивізму.

Природно-правова теорія виходить із розуміння права як системи загальнообов'язкових усвідомлених суспільством понять про права, обов'язки громадян, їх відповідальність, ґрунтованих на принципах справедливості, свободи та формальної рівності. В основі цієї концепції лежить розуміння права як права вищого порядку, норми, яка увідповіднена людському розуму, вищій божественній сутності людського буття [10, с. 22]. Саме ідея справедливості виступає в якості основи легітимності права. Цей підхід вбачає легітимність у відповідності правових норм універсальним моральним принципам, тобто праву природи, яке стоїть над позитивним правом. Згідно з цією теорією, право може бути визнане легітимним лише тоді, коли воно відповідає фундаментальним нормам справедливості, які є позачасовими та об'єктивними. Представники концепції природного права стверджують, що лише справедливе право є істинно легітимним, і тому легітимність правової системи повинна оцінюватися за відповідністю моральним засадам суспільного життя, вищим ідеалам справедливості.

Концепція юснатуралізму ґрунтується на твердженні, що легітимність правових норм не може обмежуватися лише формальністю. Юснатуралісти вважають, що справедливість є невід'ємною частиною права, і що правова норма є легітимною лише тоді, коли вона відповідає моральним принципам. Представники класичної теорії природного права розглядають справедливість як зовнішній моральний імператив, звернений до правової системи, тоді як сучасні теоретики юснатуралізму стверджують, що справедливість є внутрішньо закладеною в правовій системі та виступає необхідним критерієм її легітимності. Отже, у рамках концепції природного права легітимність права визначається не лише його формальною дійсністю, але й відповідністю об'єктивним моральним ідеалам. Юснатуралізм заперечує можливість легітимності тих законів, які порушують права людини, законів, які прийняті з порушенням правових процедур та ігнорують моральні імперативи.

Представники юридичного позитивізму абсолютизують роль держави, її владних інституцій, що зумовлює визнання законності як основи легітимності права. В цьому контексті легітимність визначається не на основі морального змісту, а на основі дотримання формальних процедур та чинності правових норм. Позитивісти, зокрема Джон Остін, визначають, що правова норма має вважатися легітимною тоді, коли вона ухвалена легітимним органом держави, відповідно до чинного законодавства

та чітко визначеної процедури. Отже, у позитивістському підході легітимність права залежить від його правомірності та закріпленості, навіть якщо його зміст може викликати етичні запитання.

Позитивізм обмежує легітимність права відповідністю формальним вимогам. Згідно з цим підходом, закон визнається правом, якщо він пройшов процедури ухвалення та відповідає встановленим формальним вимогам. Етичні аспекти та питання справедливості при цьому залишаються поза рамками розгляду, оскільки головною метою позитивізму є створення системи, яка забезпечує стабільність та передбачуваність правопорядку. Таким чином, позитивістська концепція легітимності зосереджується на легальності – дотриманні формальних критеріїв, які роблять норму законною та загальнообов'язковою.

Представники історичної школи права вбачають основне підґрунтя легітимності у звичаях та традиціях суспільства. Зокрема, Ф. Савінії стверджував, що право є результатом історичного розвитку, втіленням традицій, що складаються в певному суспільстві протягом тривалого періоду часу. Згідно з цим підходом, правова норма вважається легітимною, якщо вона відображає звичаї та установлені традиції народу, адже тільки таке право здатне відповідати потребам суспільства та забезпечувати його стабільність. Усталеність звичаїв, їх визнання суспільством є основою суспільного розвитку.

Легітимність як соціальна згода представлена теоріями суспільного договору. Т. Гоббс, Дж. Локк і Ж.-Ж. Руссо вважали, що легітимність права походить із згоди громадян дотримуватися певних норм в обмін на захист і порядок. Т. Гоббс стверджував, що для уникнення «війни всіх проти всіх» люди передають частину своїх прав державі. Дж. Локк акцентував на захисті природних прав, а Ж.-Ж. Руссо бачив у договорі засіб досягнення загальної волі. Таким чином, представники даної теорії пов'язували легітимність права із соціальною згодою усього суспільства заради досягнення спільного блага.

Цікавим є підхід Макса Вебера, який підкреслював, що в політиці легітимність – це ресурс панування, без якого неможливе існування політичних суб'єктів. Успішність легітимації політики безпосередньо пов'язана з ефективністю діяльності із забезпечення привабливості політики в очах суб'єктів її оцінювання та визнання [11, с. 3]. М. Вебер розглядав три чисті типи легітимного панування: традиційне, харизматичне та легальне. Традиційний тип панування базується на вірі в священність давніх порядків і усталених традицій. За такого панування підлеглі виконують накази, керуючись звичаями і традицією, а лідер має владу завдяки успадкуванню цього права. Другим типом є харизматичне панування, засноване на особливих якостях лідера, який має харизму та здатність надихати інших. Підлеглі вірять у винятковий дар лідера та його внутрішнє покликання, підкоряючись йому на основі емоційної прихильності. Легальне панування, третій тип легітимного панування, що ґрунтується на формальних правилах і законах. У цьому випадку влада базується на системі бюрократичної організації, де всі підлеглі підкоряються встановленим законам, а не особистим якостям лідера [12, с. 86].

Сучасні підходи до легітимності права побудовані на основі традиційних теорій, одночасно розвивають останні, збагачуючи їх новими аспектами, які відображають зміни у суспільних цінностях та різноманітність культурних і соціальних контекстів. Якщо традиційні підходи фокусувалися на формальних або моральних аспектах легітимності, то сучасні підходи виходять на інші рівні правової оцінки, беручи до уваги не тільки правомірність норм, але й їхню соціальну підтримку, комунікативні процеси та культурну багатоманітність. У межах цих підходів виокремлюють соціологічну, комунікативну теорію Юргена Габермаса та плюралістичні й постмодерністські концепції.

Соціологічний підхід акцентує увагу на суспільній підтримці та соціальних цінностях як основі легітимності права. Згідно з цією теорією, легітимність правової системи забезпечується тоді, коли суспільство визнає її правила справедливими та виправданими. В цьому контексті право є легітимним, якщо воно отримує широку підтримку громадськості та відповідає домінуючим соціальним цінностям. Легітимність тут визначається не формальними критеріями чи етичними ідеалами, а соціальним схваленням та готовністю громадян слідувати правовим нормам, оскільки вони відповідають очікуванням і цінностям суспільства.

Комунікативна теорія Юргена Габермаса пропонує інше бачення легітимності, яке ґрунтується на ідеї процедурної легітимності. Згідно з Ю. Габермасом, правова норма є легітимною тоді, коли вона сформована у відкритому, раціональному процесі спілкування між усіма зацікавленими сторонами. Для автора право в сучасній правовій державі зводиться відповідно до двох різних логік: з одного боку, право як засіб, а з іншого – право як інститут.

Ці дві логічні ознаки відповідають поділу, існуючому між логікою системи і логікою життєвого світу. Відмінності, проведені Ю. Габермасом між життєвим світом і системою, є ключем до розуміння його поглядів на суспільство. Ці відмінності дозволяють розмежовувати соціальні явища відповідно до способу соціальної інтеграції [13, с. 37]. В рамках цього підходу легітимність досягається через участь суспільства у формуванні правових норм, що забезпечує прозорість та рівноправність у прийнятті рішень. Процедурна легітимність базується на передумові, що тільки в умовах рівного доступу до інформації та участі у дискусії можна досягти справедливих і легітимних норм. Саме громадянське суспільство, ті горизонтальні зв'язки, що формуються між його суб'єктами є реальним відображенням такої взаємодії і здатне формувати таке право, яке буде сприйматися спільнотою тобто бути легітимним.

Плюралістичні та постмодерністські теорії включають концепції правового плюралізму та мультикультуралізму. Вони зосереджуються на визнанні різноманіття правових систем та культурних відмінностей у межах одного суспільства. Підтвердженням цьому є правовий простір країн-членів Європейського Союзу. Згідно з правовим плюралізмом, легітимність може мати різні форми залежно від культурних особливостей та цінностей різних груп. Мультикультуралізм передбачає, що в суспільствах, де співіснують різні культури, правові норми повинні враховувати інтереси та традиції всіх соціальних груп. У такому контексті легітимність права визначається здатністю правової системи включати та визнавати множинність правових практик і культурних норм.

Цікавим є обґрунтування легітимності права в інтегративній концепції Р. Дворкіна. Автор розглядає право як динамічну систему принципів, які потребують інтерпретації через призму моральних цінностей. В дусі юснатуралізму Р. Дворкін визначає принципи справедливості, рівності та моральної цілісності в якості основоположних дієвих підстав сприйнятності права. Принцип є тим стандартом, якого варто дотримуватися не тому, що він є виразом певної економічної, політичної чи соціальної ситуації, а тому, що він виражає певні моральні вимоги, чи то вимоги справедливості, чи то чесності тощо [14, с. 21]. Саме таке підтвердження легітимності права безумовно пов'язане з природою людини, її розумною природою та здатністю оцінювати ті чи інші дії, вчинки за певними ціннісними критеріями.

Основою та вагомою підставою легітимності права є цінності, норми та стандарти, встановлені в суспільстві, що кореняться в поширених філософських та політичних доктринах і становлять сукупність вимог, адресованих законодавцям, а також суб'єктам, які застосовують та тлумачать право. Вони встановлюють стандарти для належного права та водночас надають критерії для оцінки того, як воно створюється та функціонує [1, с. 111]. У матеріальній сфері таку роль наразі відіграє доктрина прав людини, яка виражає переконання, що кожна людина має право на певні невідчужувані свободи та права, незалежні від волі законодавця. У формальній сфері це сукупність правил, що формують модель правотворчості в соціальному діалозі, та процедура, що дозволяє мінімізувати помилки, а також сукупність формальних цінностей права, таких як узгодженість, точність та комунікативність.

У сучасному суспільстві легітимність права стикається з численними викликами, які потребують термінового розгляду. Ці виклики виникають через різноманітні фактори, серед яких війни, збройні конфлікти, складні процеси глобалізації та інтенсивний розвиток інформаційних технологій. Кожен з цих аспектів по-різному впливає на сприйняття та визнання правових норм, ставлячи під сумнів їх легітимність. Без вирішення фундаментальних питань щодо створення механізмів як політичного визнання й суспільної довіри до легальної влади та згоди з її діями, так і юридичного обґрунтування легітимності, неможливо уникнути подальших криз, подолати сучасні виклики та зберегти цілісність держави. Тільки в умовах забезпечення як легальності, так і легітимності влади, суспільство може бути стійким, а держава – сприяти економічному та політичному розвитку [15, с. 26].

Проблема легітимності в Україні в умовах воєнного стану є однією з найактуальніших. В умовах війни громадяни можуть відчувати невизначеність і страх, що призводить до критики дій уряду. Обмеження прав і свобод, які запроваджуються для забезпечення безпеки, можуть сприйматися як неправомірні. Тому важливо, щоб влада підтримувала відкритий діалог із суспільством, пояснюючи необхідність своїх дій і прагнучи до збереження легітимності правових норм.

Доволі складні глобалізаційні процеси також вносять свої корективи в легітимність міжнародного права. Сьогодні держави все частіше стикаються з міжнародними зобов'язаннями, які можуть сприйматися як нав'язані ззовні. Це викликає складнощі в інтеграції міжнародних норм у національні правові системи, адже традиції та інтереси місцевих громад можуть суперечити глобальним

стандартам. Відтак, легітимність міжнародного права стає предметом дискусій, що підкреслює важливість врахування національних контекстів. У сучасних умовах російсько-української війни загальноновизнані стандарти міжнародного права проходять своєрідне випробування на стійкість та можливість і в подальшому бути правовими орієнтирами цивілізованого суспільства.

Інформаційне суспільство суттєво впливає на сприйняття легітимності права. Зростання ролі інформаційних технологій та соціальних медіа створює нові виклики. Швидке поширення інформації, часто без належної перевірки фактів, може підривати довіру до правових норм, до рішень, які приймаються на різних рівнях державної влади. Кризи легітимності, які виникають у результаті маніпуляцій та фейкових новин, вимагають від правових систем нових підходів до комунікації та забезпечення прозорості.

У сучасному мультикультурному світі питання легітимності права стикається з новими викликами, оскільки традиційні правові системи можуть не відображати різноманітні культурні контексти та цінності. У мультикультурних суспільствах, де певні групи можуть відчувати себе дискримінованими або недопредставленими, легітимність правових норм може ставитися під сумнів. Правовий плюралізм, який визнає існування кількох правових систем, може стати потенційною основою нової легітимності, інтегруючи різні культурні та правові традиції. Цей підхід сприяє більшій справедливості та легітимності, забезпечуючи, щоб правова система була більш чутливою до потреб усіх груп населення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Легітимність права є невід’ємною складовою ефективного функціонування правової системи та суспільства загалом. Вона охоплює не лише формальні вимоги, а й моральні, соціальні та культурні аспекти, які визначають, як правові норми сприймаються суспільством. Традиційні підходи, такі як позитивізм та юснатуралізм, надають різні критерії легітимності, що відображають еволюцію правового мислення. У сучасному контексті викликів, таких як глобалізація, інформаційне суспільство та мультикультуралізм, легітимність права стикається з новими вимогами, які вимагають від правових систем адаптації та врахування різноманітності культур і соціальних цінностей. Сучасні теорії легітимності, які акцентують увагу на соціальному консенсусі та процедурній відкритості, пропонують перспективи для формування більш справедливих і прийнятних правових норм. З огляду на це, легітимність права є динамічним процесом, що потребує постійного переосмислення та інтеграції нових ідей, щоб відповідати потребам сучасного суспільства та забезпечувати стабільний правопорядок.

Література

1. Wronkowska S. Kilka tez o instrumentalizacji prawa i ochronie przed nią. *Przegląd Prawa i Administracji*. 2017. № 110. S. 107–112. <https://doi.org/10.19195/0137-1134.110.8>
2. Kokot P. Delegitymizacja porządku prawnego a kryzys idei rządów prawa i liberalnego konstytucjonalizmu. *Ruch prawniczy, ekonomiczny i socjologiczny*. 2024. № 2. S. 81–95. URL: <https://doi.org/10.14746/rpeis.2024.86.2.04>
3. Kość A. Podstawy filozofii prawa. Lublin. 1998. S. 234.
4. Konarski M. Kwestionowanie legitymacji prawa jako forma ochrony godności człowieka i obywatela. *Prawo Kanoniczne*. 2015. № 3. S. 153–175.
5. Іванченко О. М. Легітимність права як особливий процес визнання його справедливості з боку громадянського суспільства. Київський часопис права. 2023. № 1. С. 23–30. URL: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.3>
6. Смородинський В. Право і державна влада: проблема легітимності. *Філософія права і загальна теорія права*. 2012. № 1. С. 167–170.
7. Юридична енциклопедія : [у 6 т.] / ред. кол.: Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2001. Т. 3 : К–М. 792 с.
8. Заєць А. П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. К. : Парламентське вид-во, 1999. 309 с.
9. Цокур Є. Проблеми легітимності політичної влади сучасної України. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2014. № 3 (71). С. 172–186.
10. Подковенко Т. О. Право в контексті філософсько-правового осмислення. Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право». 2011. №1 (18). С. 20–23.
11. Висоцький О. Легітимізаційна політика: поняття і сутність. *Політичний менеджмент*. 2006. № 3. С. 3–20.
12. Сорокопуд М. Чисті типи політичного лідерства у теорії М. Вебера. *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2015. Вип. 7. С. 84–92.
13. Мелкевік Б. Перетворення права: погляд з позиції комунікативної теорії. Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: *Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2020. № 4 (47). С. 35–46. <https://doi.org/10.21564/2075-7190.47.218956>

14. Юхимюк О.М. Концепція принципів права Дональда Дворкіна. Європейський правничий часопис. 2024. Вип. 2. С. 20–25.

15. Яковлева Л. І. Паритет легітимності та легальності: концептуальні засади політико-правового дискурсу. Науковий журнал «Політикус». 2020. № 2. С. 25–30.

References

1. Wronkowska, S. (2017). Kilka tez o instrumentalizacji prawa i ochronie przed nią [Some theses on the instrumentalization of law and protection against it]. *Przegląd Prawa i Administracji – Law and Administration Review*, 110, 107–112. Retrieved from: <https://doi.org/10.19195/0137-1134.110.8> [in Polish].
2. Kokot, P. (2024). Delegitimacja porządku prawnego a kryzys idei rządów prawa i liberalnego konstytucjonalizmu [Delegitimization of the legal order vs. the crisis of the rule of law and liberal constitutionalism]. *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny – Legal, economic and sociological movement*, 86 (2), 81–95. Retrieved from: <https://doi.org/10.14746/rpeis.2024.86.2.04> [in Polish].
3. Kość, A. (1998). *Podstawy filozofii prawa* [Fundamentals of legal philosophy]. Lublin. [in Polish].
4. Konarski, M. (2015). Kwestionowanie legitymacji prawa jako forma ochrony godności człowieka i obywatela [Challenging the legitimacy of law as a form of protection of human and civil dignity]. *Prawo Kanoniczne – Canon law*, 58 (3), 153–175. [in Polish].
5. Ivanchenko, O. M. (2023). Legitimist prava yak osoblyvyi protses vyznannia yoho spravedlyvosti z boku hromadianskoho suspilstva [Legitimacy of law as a special process of recognition of its justice by civil society]. *Kyivskyi chasopys prava – Kyiv Law Journal*, 1, 23–30. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/klj/2023.1.3> [in Ukrainian].
6. Smorodynskiy, V. (2012). Pravo i derzhavna vlada: problema lehitymnosti [Law and state power: The problem of legitimacy]. *Filosofia prava i zahalna teoriia prava – Philosophy of law and general theory of law*, 1, 167–170. [in Ukrainian].
7. Shemshuchenko, Yu. S. (Ed.). (2001). *Yurydychna entsyklopediia: V 6 t. (Vol. 3: K–M)* [Legal encyclopedia: In 6 vols.]. *Ukrainska entsyklopediia im. M. P. Bazhana*. [in Ukrainian].
8. Zaiets, A. P. (1999). *Pravova derzhava v konteksti novitnoho ukrainskoho dosvidu* [Rule of law in the context of modern Ukrainian experience]. *Parlamentske vyd-vo*. [in Ukrainian].
9. Tsokur, Ye. (2014). Problemy lehitymnosti politychnoi vlady suchasnoi Ukrainy [Problems of political power legitimacy in modern Ukraine]. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy – Scientific notes of the I. F. Kuras Institute of Political and Ethno-National Studies of the NAS of Ukraine*, 3 (71), 172–186. [in Ukrainian].
10. Podkovenko, T. O. (2011). Pravo v konteksti filosofsko-pravovoho osmyslennia [Law in the context of philosophical-legal understanding]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriya: Yurydychnyi visnyk “Povitriane i kosmichne pravo” – Scientific works of the National Aviation University. Series: Legal Bulletin “Air and Space Law”*, 1 (18), 20–23. [in Ukrainian].
11. Vysotskyi, O. (2006). Lehitymatsiina polityka: poniattia i suttnist [Legitimation policy: Concept and essence]. *Politychnyi menedzhment – Political management*, 3, 3–20. [in Ukrainian].
12. Sorokopud, M. (2015). Chysti typy politychnoho liderstva u teorii M. Vebera [Pure types of political leadership in Max Weber’s theory]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Filosofsko-politologichni studii – Lviv University Bulletin. Philosophical and Political Studies*, 7, 84–92. [in Ukrainian].
13. Melkevik, B. (2020). Peretvorennia prava: pohliad z pozytsii komunikatyvnoi teorii [Transformation of law: A communicative theory perspective]. *Visnyk Natsionalnoho yurydychnoho universytetu imeni Yaroslava Mudroho. Seriya: Filosofii, filosofii prava, politologii, sotsiologii – Bulletin of the Yaroslav the Wise New Law University. Series: Philosophy, Philosophy of Law, Political Science, Sociology*, 4 (47), 35–46. Retrieved from: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.47.218956> [in Ukrainian].
14. Yukhymuk, O. M. (2024). Kontseptsii pryntsyypiv prava Donalda Dvorkina [Dworkin’s concept of legal principles]. *Yevropeyskyi pravnychy chasopys – European Law Journal*, 2, 20–25. [in Ukrainian].
15. Yakovleva, L. I. (2020). Parytet lehitymnosti ta lehalnosti: kontseptualni zasady polityko-pravovoho dyskursu [Parity of legitimacy and legality: Conceptual foundations of political-legal discourse]. *Naukovyi zhurnal “Politykus” – Scientific journal “Politicus”*, 2, 25–30. [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 23.06.2025

Дата прийняття статті: 16.07.2025

Опубліковано: 23.09.2025